

ÉJTSZAKAI TITOK...

Irta: Dénes Gizella

MIKOR ott álltak ketten az intézet kapujában, Jánoska szemében különös fény futott át. Mintha könnyfelhő lett volna, ködös, halk szürkeség. Kicsit megszorult a torka, valami összemarokolta a szívét, sírás és jajgatás vonaglott keresztül benne.

— De te is itt laksz Péter, úgy-e? — nézett föl bátyjára, aki fejfel magasabban állt mellette a kőfal tövében. — Éppen itt, úgy-e?

— Hát persze — mosolygott Péter kis fölényel s keze önkénytelenül rátévedt a kemény kis fekete fejre. — Mondtam még otthon, hogy együtt lakunk mi ketten itt is.

Jánoska felsóhajtott. Kicsit közelebb bújt Péterhez, nekisímtotta halvány homlokát s mint fészekben a madár pillogott engedelmesen.

— Még otthon mondtad! Otthon!

Körülöttük rohanva siettek az emberek. Kicsik és nagyok, öregek és fiatalok egy-egy pillantása szállt feléjük aztán gyorsan és közömbösen tovább villantak róluk a tekintetek.

— Otthon azért más — susogta Jánoska tanácstalanul. — Otthon...

Péter elkomolyodott. Az otthon, melyet Jánoska emlegetett, meleg sugarakkal ölelte körül. Hirtelen, mintha újból ott lettek volna mindketten a nagy, tágas falusi házban, a fehér falak és komoly szentképek között. Testvérek, rokonok zaja csapta meg a falak tövében egy lépésnyire csak a kaputól, mely rövidesen megtáru előttük azután bezárult mögöttük hosszú hónapokig. Egy pillanatra mintha érezte volna apjuk kemény, de meleg tenyerének gyöngéd érintését, ahogy ránehezedik fejére s komolyan, aggodalmasan szemébe néz.

— Aztán vigyázz ám a Jánoskára, te vagy az okosabb. És tanuljatok jól mindketten, akkor szebb és könnyebb életetek lesz mind nekem van.

Anyjuk sötét szemében könny harmatozott, a szája remegett, de nem sírt mégse, ellenben nevetett, ahogy Jánoska busa fejét megsímogatta.

— Megírd nekem ha ott is rosszkodik, majd én megmondom a tanár uraknak, hogy ne kíméljék tőle a vesszőt se...

— Ott nem járja a vessző — mondta Péter fölényesen a maga két gimnáziumi évének titkos göggyével. — Példával és jó szóval fenyítenek ott.

Anyjuk csak legyintett.

— Abba nem hal bele, nem félek . . .

De mikor kijöttek a házból és a lépcsőkön körülvette őket a testvérek, rokonok serege, olyan erővel kapta, szorította magához Jánoska fejét, hogy a gyermek felsírt.

— Vigyázz rája Péter! Vigyázz! Hiszen ő a legkisebb, ő . . .

Péter buzgón bizonykodott. Jó volt ez így, hogy otthon rábízta Jánoskát. Többnek érezte magát általa, emberebbnek, felnőtttebbnek.

— Minek sír annyira — vigasztalta az anyját. — Egy házban leszünk ott is mi ketten akárcsak itthon. Mindennap együtt, mindig . . .

— Akkor jó — lélekzett fel az anyjuk s széles, fekete köténye sarkával megtörölte sápadt, soványas komoly asszonyi arcát. — Ha már egyszer menni kell neki is . . . Ha már egyszer . . .

Jánoska szemei felvillantak.

— Ne sírjon! — vágta ki kissé duzzogva anyja közül kisikkanva. — Minek sír? Hiszen tanulni akarok én, tanulni mint Péter . . .

Anyjuk mégis törölgette a szemeit. Már a nyár elején elhatározták, hogy Jánoskát is iskoláztatják, a tanító is, a pap is tanácsolták és az ura nem tanakodott sokáig. A faluban ugyan többen is csóválták a fejüket, mert egy diák az itt-ott még akad egy-egy házban, de hogy egy házból egy családból két urat neveljenek az már több mindennél. Gőgnék és urhatnámságnak tartották és a tönkremenés adósság szörnyűségével rémítették a szülőket, Jánoska mégis elindult, Péter útjára : igen, ő is tanulni fog, szép sötét ruhákat fog viselni, mindig tisztára mossa a kezét és többé nem ül a kapu tetejére, ha jönnek a szénásszekérral . . . Roppant vidámság és büszke lendület szállta meg ettől kezdve, egésznap szaladgált és dalolt s türelmetlen forrósággal várta a szeptembert, amikor végre indulhatnak Péterrel. De most itt a kőfal tövében mégis megtorpant.

Otthon, a faluban, szép tágas udvaruk volt a ház előtt vaskerítés, mely mögül messzire elláthattak. Ki a rétekre, a mezőkre, a szülőkre. Láthatták onnét akár az egész falut, az iskolát, a templomot meg a széles országutat, melyen mindig szekerek, autók robogtak. Aztán láthatták a szomszédokat, mindenki megállt a házuk előtt, odaköszöntek apjuknak, anyjuknak. Olyan volt az egész falu körülöttük, mint egy nagy család, mindenkit ismertek, mindenkit szerettek. És most idebenn? Ezek a falak?

Keze tétován kinyult és megsimogatta, megveregette a repecskés vakolatot. Mivel, ha közelebb akart volna jutni hozzájuk, meg akarta volna ismerni őket rájuk hinteni e lelkében tovaszáguldó remegéseket, a szeretetnek, bizalomnak furcsa bizsergéseit. Péter biztatón mosolygott fölötte.

— Gyere hát és ne félj. Majd meglátod, hogy az első éjtszaka után, mikor jól kialudtad magad, itt is jó lesz neked, éppen olyan jó, mint otthon . . .

Zegzúgos folyosókon mentek keresztül. Jánoska csak baktatott félénken és tétován, meg=meg remegve, egy=egy nagy diák avagy prefektus közelségétől. Papok is voltak itt sokan, többen megálltak ránéztek kicsit, megsimogatták kérdezték, hány éves, szeret-e tanulni, de aztán a feleletet már nem várták be, közömbösen és sietve tovább=suhogtak fekete reverendájukban.

A nap elrepült felettük. Jánoska nem tudta megfogni az eseményeket, ez is, az is keresztül hasított lelkén, mint a fecske szárnya a vizek felett. Kábult volt és erősen szédült. Enni is alig tudott, különösen akkor szorult össze a torka, amikor Pétert egy másik asztalhoz helyezték és mellette egy szuszogó, szőke kisfiú ült. Csak tekintete, — két fekete szemének fénye röpködött untalan Péter felé, mintha beléje akart volna kapaszkodni, szorosan hozzája, mint otthon szokták, ha Péter vakációzott.

Mire alkonyodni kezdett le=lecsukódtak Jánoska szemei. Mosolygott, melegen és bátran s arra gondolt, hogy a nappal után most majd az éjtszaka jön s akkor újból ketten lesznek ők Péterrel mint otthon s akkor mindentről beszélni fognak. Az ágyban . . . Ő átfogta Péter nyakát, odabújik szorosan hozzá, a szívéhez a nagy, meleg takaró alatt csak susorognak, susorognak sokáig, hogy a többiek meg ne hallják.

De este, a vacsora után ahogy még sokáig ott üldögéltek a teremben ismerkedés címén, Péter melléje sietett. Megsimogatta a sűrű fekete haját s rámosolygott gyöngéden.

— Aztán ne felejts el imádkozni János s húzd magadra a takarót . . .

Nagyra kerekedett a két fekete szem.

— A takarót? És te? Hát te?

Péter öregesen ingatta fejét.

— Én az emeletre megyek a felsősök hálótermébe. Itt nem lehet együtt aludni Jánoska. Itt mindenki magánosan alszik egy ágyban. Az jó így, kényelmes is, majd meglátod te is . . . Fogadj szót és ne hozz rám szégyent Jánoska !

Azzal lehajolt és puhán könnyedén megcsókolta Jánoska homlokát. Aztán sietve, szaladva elindult a többiekkel, akik az emeletre tartottak. Jánoska kis csoport közepén lézengett. Megint érezni kezdte azt a nehéz fullasztó szorongást és szomorúságot, mely a kőfal tövében átszárnyalt benne. Sírni és jajgatni tudott volna egyszerre. De aztán, ahogy egy magas, vöröshajú prefektus közeledett feléjük és

maga elé terelgette őket, mint egy farka tanácstalan és butácska bárányt, szédelegve keményen összezárt szájjal ő is megindult. Bár ez talán nem is volt járás, lépekedés mintha sodorták, vitték volna ismeretlen erők és hatalmak. Anyja két felhős, sötét szeme tündöklött eléje. Most értette csak fel mindazt, ami vele történt: a régi otthon elvesztését az új, ismeretlen világ kialakulását. Hát minek is kell neki tanulnia? Minek kellett eljönnie hazulról, ha egyszer nem lehet Péterrel mindig és éjszaka nem bujhat melléje, amikor alszik?

— Az ott a te ágyad — morogta fölötte a vöröshajú prefektus és az ablakhoz mutatott, melynél egy keskeny pokróccal leborított ágyat látott. — Reggel te fogod bevetni, de rendesen . . .

Jánoska szeme hol az ágyra, hol a prefektusra röbbent. Otthon nagy, meleg dunyha puposodott az ágyon, az anyjuk megsimogatta fejüket, mikor alvásra terelgette őket. Aztán sóhajtott, kényszerű megadás szállta meg és szótlánul botorkált a mosdó felé. Hát igen, a kezét azt most már tisztára kell mosni . . .

Ketten is nevettek nagy igyekezetén.

— Püspök leszel, azt hiszed?

Jánoska megvonta a vállát. Nem tudta, nem tudta felfogni mi történik vele. Reggel még otthon egy kerek tál fölél hajolva prüszkölt, itt a falból folyik a víz, zsongás, visongás mindenfelé. Szinte örült, amikor végre megszabadulhatott ruháitól s fejére húzhatta a takarót. Hogy szúr, milyen hideg volt és milyen nehéz! Egyenkint csurrantak szemeiből a könnyek. Vad, kemény haragos sírás szállta meg: anyja szemei ragyogtak rá a sötétségből, apja kemény tenyerének melege, mégis csak csöndben szipogott, szipogott tovább.

— Majd reggel — gondolta révetegen. — Reggel szólok Péternek, hogy máskor ne így . . . Reggel . . .

Kis karjai megnyúltak, feltárultak. Mintha át akarták volna törni a falakat, az egész házat, hogy az emeletig érjenek, az emeletig, melyen még soha nem járt, de ahol Péter alszik . . . Az emeletig, Péterhez, a meleg szívéhez, ráhajolva, kicsit sírni, aztán békésen, csöndesen aludni, aludni, mint otthon . . .

. . . És reggel, Jánoska Péter ágyában ébredt, fenn az emeleten.

Mindenki körülöttük ágaskodott fiúk röhögtek, röhögtek hahotázva és kezüket rázva. A prefektus az egyik papot hívta s Jánoskára mutatott.

— Felszökött ide éjtszaka!

Péter elpirult és zavartan simogatta a kis fekete fejet.

— Mindig mellettem alszik otthon, egy ágyban velem . . .

A pap lehajolt s megsimogatta Jánoska arcát.

— Hát mondd el szépen, hogyan is volt? Mikor jöttél ide?

Jánoska arca pirosan tüzelt. Fekete szemében boldog ragyogás tündöklött.

— Nem tudom... Én igazán nem tudom eztet... Én csak aludtam és aludtam és talán valaki megfogott és vezetett.

— Még soha nem volt itt fönns az emeleten — mormolta Péter pirulva — nem tudta merre van a mi hálótermünk. Csak úgy magától jött ide.

— Magától! — bólintott a pap csöndesen s nagy-nagy melegséggel nézte Jánoska tüzes kis arcát. — Magától...

— Valami húzta! — röhögtek körülöttük, a fiúk. — Valami...

— A szeretet! — nézett rájuk szigorúan a pap. — A szeretet húzta, vezette szegénykét. Ne emlegessétek fel neki soha, ne csúfoljátok érte, hanem szeressétek, hogy otthon érezze magát itt és mindnyájukat, mindnyájukat a testvéreinek. Ugye Jánoska?

Jánoska nem szólt semmit. Csak a két sötét szeme égett lobogott melegen, bizakodva és hálásan.

A FÉRFI

*Azt hittem, szikla. Megmozdíthatatlan.
Azt hittem, hogy iránytű. Csalhatalan!
Azt hittem, Bálvány! Néztem elvakultan,
Büszke tölgy, melyre indámmal simultam.*

*Ó, mostmár tudom, hogy se tölgy, se szikla.
Kell a mi kezünk, hogy a harcot bírja.
S ha sasszeme a messzeségbe kémlel,
Kell ott is a nő, finomabb szemével!*

*Isten mondta. Ő szólt így a szívemből:
Higyj benne, hogy erőt kapjon hitedből.
Bocsásd meg, ha elbotlott; ne feledd,
Gyermeked is ő, nemcsak kedvesed.*

*S ha súlyos harcát roskadozva vívja,
Nézz a szemébe erőt adón! Bízva!
Nézz fel rá! Higyje, hogy csak ő vezet;
S kormányzó öklén ott legyen kezéd!*